

Zápis

z 21. jednání Koordinační pracovní skupiny (KPS) pro přípravu Národního akčního plánu (NAP) k zajištění udržitelného používání pesticidů v ČR

Datum konání: 30. října 2013

Místo konání: Ministerstvo zemědělství

Přítomni: viz presenční listina

Program:

1. Připomínky a diskuse k další verzi systému úřední kontroly dodržování obecných zásad integrované ochrany rostlin od roku 2014 (SRS).
2. Stav přípravy kritérií pro stanovení endokrinních vlastností přípravků – stanovisko Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zdravotnictví (MŽP + MZ).
3. Opatření NAP v gesci Ministerstva životního prostředí (MŽP).
4. Návrh nového nařízení EU k zajištění úředních kontrol v oblasti bezpečnosti potravin a dopady na implementaci rámcové směrnice EP a Rady 2009/128/ES, zejména v oblasti kontrolního testování profesionálních zařízení pro aplikaci přípravků (SRS+MZe).
5. Různé

Jednání zahájil a řídil ing. Hnízdil, zástupce MZe a předseda KPS.

Ad 1) Připomínky a diskuse k další verzi systému úřední kontroly dodržování obecných zásad integrované ochrany rostlin od roku 2014:

Ing. Radová sdělila, že SRS přijala připomínky z 20. jednání KPS a provedla některé úpravy a formulace včetně zdůvodnění jednotlivých bodů kontroly. Obsahem je nástin požadavků kontrolního orgánu, jak bude postupovat, na co se zaměřovat atd. V roce 2014 se budou kontroly „zabíhat“ a právě takové se v brožuře objeví jako příklady. Systém bude dopracován v prosinci 2013, zvažuje se, nakolik budou kontroly IOR součástí dalších kontrol SRS. **Připomínky** jsou tak **stále možné**, přednostně v termínu **do 5. 11. 2013**.

Ing. Hnízdil k tomu uvedl, že 15. 11. bude v Bruselu jednání pracovní skupiny k implementaci směrnice 2009/128/ES. Na programu mají být i systémy kontroly dodržování IOR v ČR; členové KPS budou informováni. Dále tlumočil názor nepřítomného Ing. Kazdy, že současný návrh kontrol IOR je již vyvážený a lze si např. představit jeho fungování při pěstování řepky.

Účastníci jednání vznesli řadu připomínek:

Diskutovala se otázka střídání plodin. Jako příklad bylo uváděno – řepka – pšenice – pšenice – řepka/ řepka – pšenice – oves – pšenice – řepka, přičemž jarní obilovina je přerušovačem např. chorob pat stébel a ozimých plevelů. Dále se diskutovaly extrémní situace, např. oz. pšenice setá začátkem září s 2 x aplikací insekticidů a výnosem nad 6 t/ha a pozdní setí s minimalizací chemických zásahů, ale výnosem jen kolem 4 t/ha (Ing. Rosenkranc).

V další diskusi byla zmíněna minimalizace půdních zásahů (GAEC), přičemž v období sucha je výhodnější z hlediska hospodaření orba. Dále byla probírána často špatná kvalita certifikovaných osiv versus vlastní „hlídané“ osivo namořené ve vlastní mořičce a hodnocení pro IOR. Jako příklad bylo uvedeno v letošním roce zakoupené certifikované osivo s klíčivostí 97-98% ale pro výskyt fusarios s polní vzcházivostí o 30% nižší.

Dále problematika vápnění, jde o 4 letů cyklus, který nenavazuje na hodnocení v 2-3-letých intervalech. Navíc do problematiky vstupují výměny pronajatých pozemků – proč hnojit, když dojde k obměně pozemků? Monitorovací metody ŠO – proč je třeba při znalosti „svých“ pozemků provádět monitoring na 75 a více % ploch, když farmář ví, odkud se ŠO šíří a jaký postup a rozsah monitorování je pro mě optimální?

Byla diskutována problematika poradců se III. stupněm osvědčení odborné způsobilosti k nakládání s POR, kteří jsou bodově zvýhodněni, když jsou mezi nimi zástupci firem (mohou radit nezávisle?)

Dle Ing. Radové je v případě střídání plodin dán zemědělcům značný prostor. Dále uvedla rozdíl mezi kontrolami „sdruženými“ a kontrolami sólo a systém výběru kontrolovaných podniků, kde zatímco např. pro kontroly C-C je specifický systém výběru, pro kontroly IOR bude zřejmě výběr podniků ponechán na regionální úrovni.

Ing. Řehák uvedl, že je nadhodnocen význam odrůd (např. 13 nových odrůd pšenice, vysoce výnosných ale náchylných k fusariosám). K poradenství se dotázal, jak hodnotit využití akreditovaných poradců? Je jich pouze 19, to může vést k vyšším účtovaným poplatkům, přitom pro většinu zemědělců nebudou dostupní (vzdálenost, kapacita).

Dle Ing. Ulricha v návrhu převažuje pohled rostlinolékařský před ekonomickým. Nelze pěstovat neprodejné či prodělečné plodiny. Proč u přerušovačů je vzat seznam z Agro-Envi, navíc jde často o přehodnocování jejich významu (např. původně se MZe vyhýbalo plodinám vázajícím dusík, když pro účely IOR by byly výhodné).

RNDr. Nedělník ocenil zařazení meziplojin, je však třeba akceptovat rozdílné možnosti zemědělce např. střídání plodin versus ekonomika jeho hospodaření. Podobně při pěstování odolných odrůd jde vedle odolnosti o ekonomický pohled. Ing. Král rovněž apeloval, že základem pro hodnocení zemědělce musí být ekonomika (př. cukrovka – tolerantní a netolerantní odrůdy k cercosporióze).

Prof. Kocourek reagoval na připomínky s tím, že je třeba rozšířit přehled meziplojin a při kontrolách respektovat ekonomiku pěstování. Kontroly IOR nelze převzít do kontrol C-C a opatření dle zásady č.1 jsou pouze doporučená (použití odolných odrůd, osevní sledy a agrotechnika) a některá opatření je možné nahradit jinými. V případě použití prahů škodlivosti je zapotřebí jejich znalosti. Úspěšnost ochranných opatření je třeba hodnotit ve smyslu, zda zemědělec ověřoval efekt jím aplikované ochrany. Prof. Kocourek uvedl, že závěry z této diskuze bude obsahovat závěr výkladové brožury ke kontrolnímu systému IOR.

Doc. Prokinová k hodnocení využívání poradců uvedla, že ČZU má zájem o poradenství, a dotázala se, zda bude SRS kontrolovat také zahradnické provozy. Dle Ing. Radové je toto nutno ještě připravit. Ing. Ludvík připomněl systém integrované produkce ovoce a s ním související kontroly.

Na dotaz MUDr. Trávníčkové, jak bude zahrnuta nezemědělská a neobdělávaná zemědělská půda (veřejně přístupné parky, golfové hřiště apod.), reagoval Ing. Jugl, že pokud se na těchto plochách použijí POR určené pro profesionální použití, musí být splněna ustanovení § 86 zák. č. 326/2004 Sb., musí být vedena evidence POR apod. a kontroly spadají do kompetencí SRS. SRS může získat podklady pro takové kontroly pomocí informací při kontrolách prodejců přípravků pro profesionální použití. Ing. Kupec připomněl, že kontroly zaplevelení na nezemědělské neudržované půdě a zemědělské neobdělávané půdě, které neohrožují zemědělskou výrobu, jsou v kompetenci obecních úřadů obcí s rozšířenou působností.

Ing. Jugl zdůraznil, že kontroly IOR by měly jasně stanovit mantinely, jinak je problematický výsledek a srovnatelnost kontrol. Na dotaz RNDr. Nedělníka, jakým předpisem budou kontroly IOR upraveny, odkázal Ing. Hnízdl na platné znění zákona č. 326/2004 Sb. s tím, že přesný postup při kontrolách je interní věcí SRS. Ing. Pytlová navrhla rozšířit kontrolní body o hnojení a využívání hnojiv v OPVZ. Ing. Radová uvedla, že kontrola aplikace povolených hnojiv včetně dávky a doby aplikace je součástí „nitratové směrnice“ a neřeší ji NAP.

Dále byla diskutována problematika sankcionování, závěry a dopady z kontrol, zdůvodnění kontrol, smysl bodového systému aj. Přitom by pochopitelně mělo být dostatečně dlouhé přechodné období. Možnost (nikoliv povinnost) sankcí je stanovena zák. č. 326/2004 Sb. V roce 2014 SRS nehodlá využívat sankčních ustanovení; vždy je třeba případné porušení povinnosti jasně prokázat. Na poznámku Ing. Rosenkrance, že v Německu jsou zavedeny kontroly „na nečisto“ s účastí zemědělců, připomněl Ing. Hnízdl, že asociace zemědělců u nás dosud odmítala myšlenku poradenských center včetně demonstračních farem. Ing. Rosenkranc uvedl také, že zemědělec, který neprokáže, že nějakým způsobem plní IOR, nemá vlastně v hospodářské soutěži ani budoucnost.

V diskuzi k využívání poradenství v IOR zmínil Ing. Hnízdil např. španělský přístup a podpořil i zahrnutí poradců s odborností III. st. odborné způsobilosti, neboť zemědělec má sám svobodnou volbu, zda a kterého poradce si vezme, neboť si může požadované zajistit také sám a poradce nepotřebuje. Od roku 2014 budou k problematice IOR semináře (součinnost ČSR a AK ČR, zapojení SRS resp. ÚKZÚZ, plán vzdělávání v rámci Programu rozvoje venkova).

Závěr: Byly vzneseny a diskutovány připomínky k další verzi kontrolního přístupu a výkladové brožury SRS pro kontroly IOR. Členové KPS mohou ještě uplatnit písemně připomínky do 5. 11. 2013, poté bude diskuze k odborné části kontrolního systému IOR ukončena.

Ad. 2) Stav přípravy kritérií pro stanovení endokrinních vlastností přípravků.

Príslušní zástupci MZ a MŽP přizvaní k této diskuzi se nedostavili. Ing. Krejčová (Svaz chemického průmyslu ČR) seznámila přítomné s uvedenou problematikou endokrinních disruptorů (ED). Komise je vázána stanovit kritéria pro identifikaci ED. Práce na tzv. horizontálních kritériích Komise odložila, pokračují práce na specifických kritériích pro identifikaci ED, které jsou účinnými látkami POR a biocidních přípravků.. Posuzování bude individuální, přičemž je nutné dodržet definice WHO ve smyslu, že pokud je látka nebezpečná, nutno stanovit jak. V Nařízení o přípravcích na ochranu rostlin a Nařízení o biocidních přípravcích je uvedeno, že má-li látka vlastnosti, které narušují činnost endokrinního systému a mohou mít nepříznivé účinky na člověka, nesmí být povolena. Lze ED považovat za látky bezprahové? Lze stanovit bezpečnou hranici a postupovat touto cestou? Má to souvislost s nařízením REACH a probíhá debata na toto téma. Ing. Krejčová seznámila přítomné také s pravděpodobným dalším postupem v záležitosti ED.

MUDr. Trávníčková uvedla, že ED jsou látky ovlivňující endokrinní systém, mohou tedy ovlivňovat nejen reprodukci, ale mít i jiné nežádoucí účinky na zdraví (nejen lidí, ale i zvířat). Aby mohlo být stanoveno, které látky sem budou zařazeny, nejprve je třeba stanovit kritéria pro zařazení a dále standardizovat metody testování. Současné metody nejsou dostatečně vhodné/citlivé. Dále se řeší otázka, zda pro ED stanovit či nikoli tzv. prahové hodnoty. Následně se vede diskuze, zda by ED měly být rozděleny do 2 kategorií (kategorie 1 – ED, kategorie 2 – podezřelé ED). Jednotlivé členské státy mají různé názory. Z výše uvedených důvodů nelze očekávat ani splnění termínů uvedených v: 1) nařízení (ES) č. 1907/2006, v platném znění = REACH (článek 128 odst. 7) pro přezkum látek s vlastnostmi vyvolávajícími narušení endokrinní činnosti; 2) nařízení (ES) č. 1107/2009, kdy do XII/2013 měl být Komisí Stálému výboru pro potravinový řetězec a zdraví zvířat předložen návrh opatření týkající se specifických vědeckých kritérií pro určení vlastností, které narušují činnost endokrinního systému (bod 3.6.5 přílohy II).

RNDr. Nováková sdělila, že UK má zpracovávánu dopadovou studii 98 nejčastěji používaných účinných látek a podle ní by vypadla $\frac{1}{3}$. O postupu mělo být rozhodnuto do konce r. 2013, jde o těžko splnitelný termín. Komise konečně rozhodla, že si nechá zpracovat dopadovou studii.

Ing. Hnízdil konstatoval, že Komise nestihne tuto záležitost rozhodnout do konce roku 2013, existuje tak stále prostor k jednání. K záležitosti se KPS ještě vrátí. Pro absenci odpovědných zástupců MZ a MŽP nebyl učiněn závěr.

Ad. 3) Opatření NAP v gesci MŽP – OPVZ, ochrana přírody

Ing. Krpčová informovala stručně o pokroku při řešení opatření NAP týkajících se oblasti podzemních a povrchových vod. Problematika OPVZ: je v běhu projekt, podle něhož bude k dispozici na portálu MŽP stávající mapová vrstva OPVZ včetně souvisejících atributů ve formátu „shapefile“. Tato data by měla být volně ke stažení. Data budou poskytnuta MZe k využití systémem LPIS. MŽP je povinno vést evidenci OPVZ, není však nikde stanovena povinnost vodoprávních úřadů data o OPVZ sdělovat

MŽP. Vyhláška č. 137/1999, která stanoví zásady pro stanovení a změny OPVZ, není aktuální v souvislosti se změnou vodního zákona. V součinnosti s novelou této vyhlášky by měl být vydán závazný pokyn pro vodoprávní úřady ohledně postupu při stanovení OPVZ.

ČHMÚ monitoruje u podzemních zdrojů vod přítomnost závadných látek a jejich hodnoty, je možné se domluvit s ČHMÚ i na zaměření na určité úč. l. POR pro potřeby kontrol apod. Jde o opatření 4.40 NAP, MZe očekává, že SRS v tomto směru aktivně vstoupí do kontaktu s ČHMÚ.

Prof. Kocourek upozornil na opatření 4.42 NAP, dle kterého mají být stanoveny zásady hospodaření v OPVZ zdrojů pitné vody, založené zejména na agrotechnických opatřeních. Případná újma má být zemědělcům kompenzována, nicméně obecně platné předpisy v tomto přiznávají kompenzaci jen majitelům pozemků, nikoliv nájemcům.

Mgr. Zmeškalová komentovala opatření NAP zaměřená na ochranu necílových organismů. Zmínila záměr MŽP na zavedení monitoringu vlivu reziduí POR na necílové organismy: zavedení typologie negativních vlivů aplikace pesticidů na necílové organismy, organizace sběru dat u zjištěných nehod či porušení pravidel užití pesticidů, zaměření se na aplikovaný výzkum dopadu pesticidů na konkrétní skupiny organismů apod. Pokud jde o přípravu zásad aplikace POR z hlediska ochrany necílových organismů a biodiverzity, připraví MŽP návrhy projektů a uplatní je v rámci TAČR. Na dotaz prof. Kocourka, zda je zadání již připraveno a zda jej lze připomínkovat, uvedla Mgr. Zmeškalová, že návrh zatím není hotov; zpravidla se podává cca 5 návrhů, přijat bývá jediný projekt. Prof. Kocourek vyjádřil zájem se pokud možno (i neformálně) vyslovit již k zadání projektů. Mgr. Zmeškalová uvedla, že v dohodě s ing. Hnízdilem dojde k úpravám některých opatření v NAP týkajících se ochrany ŽP ve smyslu jejich jasnějšího a přesnějšího vyjádření.

Závěr: KPS vzala informace zástupců MŽP na vědomí.

Ad. 4) Návrh nového nařízení EU k zajištění úředních kontrol v oblasti bezpečnosti potravin a dopady na implementaci rámcové směrnice EP a Rady 2009/128/ES, zejména v oblasti kontrolního testování profesionálních zařízení pro aplikaci přípravků.

MVDr. Janáčková (MZe) informovala o stavu projednávání návrhu nařízení EP a Rady o úředních kontrolách v oblasti bezpečnosti potravin („nařízení o kontrolách“), které zahrnuje také kontroly v oblasti zdraví rostlin a přípravků na ochranu rostlin (POR). Uvedené materiály byly projednány v senátním výboru pro hospodářství a zemědělství a ve výboru pro evropské záležitosti, které nesouhlasí s výjimkou pro mikropodniky, s poplatky za úřední kontroly a se stanovením jednotné minimální sankce pro ČS EU aj. Probíhají jednání na Radě se snahou stihnout projednávání v EP do května 2014, kdy končí jeho funkční období. Negativní ohlasy od ČS kritizují mj. snahu o vydávání tzv. delegovaných (závazných) právních aktů Komisí namísto uplatnění principu subsidiarity. Komise chce také harmonizovat poplatky za úřední kontroly z důvodu, že ČS údajně nemají finanční prostředky na to, aby mohly provádět kontroly.

ČR dosud uplatnila obecnou výhradu na projednání nařízení o kontrolách; do stažení obecné výhrady nesmí být nařízení schváleno; a zaslala písemné stanovisko k čl. 1 – 24. Připravuje se setkání se Slovenskem a s Polskem a rovněž se plánuje setkání s nevládními organizacemi v ČR.

Ing. Hnízdil doplnil, že návrh nařízení o kontrolách počítá se zrušením většiny odstavců čl. 8 (testování aplikační techniky) rámcové směrnice o udržitelném používání pesticidů, které mají být nahrazeny textem nařízení o kontrolách a delegovanými akty Komise.

Ing. Jedlička prezentoval systém kontrol aplikační techniky v ČR a analyzoval možné dopady nařízení o kontrolách. V ČR je pověřeno k testování 50 subjektů, (z toho 9 mořiček, 3 subjekty pro aplikaci POR na železnici, 1 subjekt kontroly letecké aplikace), z toho 6 subjektů je akreditováno normou ISO. Dle nařízení má být podmínkou pověření ke kontrolám aplikační techniky akreditace podle ISO

17020/2012: v ČR jde o jednorázové náklady cca 100 000,- Kč každé tři roky, každoroční audit v mezidobí stojí cca ¼ těchto nákladů. Dle ing. Jedličky by optimální tedy bylo požadavek akreditace vypustit, akreditace se významně neprojeví na výsledku testování, ale negativně na ceně a dostupnosti testačních stanic pro zemědělce (klesne jejich počet). Minimálně je zapotřebí dostatečně dlouhé přechodné období pro akreditaci, delší než navržený 1 rok. K tomu MVDr. Janáčková uvedla, že např. na úseku veterinářství si ČS u malých laboratoří vymohly 4leté přechodné období, prodloužené o další 4 roky (do r. 2013) se snahou buď prosadit další prodloužení anebo zrušení povinnosti akreditace.

Ing. Harašta zmínil mezinárodní koordinaci kontroly aplikační techniky. Pracovní skupina SPISE (Standardized Procedure for Inspection of Sprayers in Europe) se řadu let zabývá sjednocením přístupu a metod pro provádění pravidelných kontrol používaných zařízení pro aplikaci POR. V rámci této skupiny pracují tzv. Technické pracovní skupiny (TWG) zaměřující se na jednotlivé oblasti kontrol používaných zařízení. TWG 4 pracuje v oblasti certifikace provozoven a zařízení evropské databáze těchto subjektů. Připravuje podklady pro vzájemné uznávání výsledků zkoušek/kontrol a hlavně doporučení pro certifikační systém, který bude splňovat kritéria pro požadavky managementu kvality a zároveň bude levnější.

PS SPISE je znepokojena návrhem na zrušení velké části ustanovení o kontrole aplikační techniky v rámcové směrnici 2009/128/ES. Problematické je např. ustanovení, že do 14. 12. 2016 musí být každý postřikovač alespoň jednou testován. To znamená, že i postřikovač pořízený začátkem prosince 2016 bude nutno hned nechat testovat? Zmíněná norma ISO 17020, na základě které by měly být subjekty provádějící úřední kontroly certifikovány, je příliš náročná (zejména ekonomicky) a není jediná (např. ISO 17025 je základem pro akreditaci v části Francie). SPISE pracuje na vlastním systému, který by byl dostatečný a levnější předmětem posouzení testační stanice (TS) nemusí být jen norma ISO 17020 Zástupci TWGs se sejdou 28. a 29. 11. 2013 v Barceloně, kde budou jednat o postupu prací, ale také o nastalé situaci. O výsledcích přislíbil Ing. Harašta MZe informovat.

Závěry:

- a) **KPS vzala na vědomí informaci o návrhu na úpravu systému kontrol aplikační techniky novým systémem úředních kontrol. KPS doporučuje, pokud bude jako akreditace podmínka pro pověření testačních stanic kontrolou aplikační techniky, upřednostnit specifickou normu vhodnou pro tuto oblast a zajistit dostatečně dlouhé přechodné období.**
- b) **SRS připraví pro MZe písemně analýzu situace v testování aplikační techniky v ČR a možné dopady v případě zavedení změn tohoto systému, navržených v nařízení o kontrolách.**

Ad. 5) Různé

- a) Ing. Řehák kritizoval nevyváženost vydávaných programů a publikací (např. Akční plán ekologického zemědělství a NAP).
- b) RNDr. Juroch předvedl ukázkou připraveného nástinu rostlinolékařského portálu.
- c) Předběžný termín příštího jednání KPS bude 14. 1. 2014.

Zapsal: Ing. Kupec, Ing. Hnízdl

Příloha: prezentace SRS „Provozovny kontrolního testování profesionálních zařízení pro aplikaci přípravků“